

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ДОНЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ директора департаменту
освіти і науки Донецької
облдержадміністрації
від 18.06.2024 № 57/163-24-ОД

**Навчальна програма з позашкільної освіти
еколого-натуралістичного напрямку**

«Флористика плюс»

3 роки навчання

м. Краматорськ – 2024

Автор:

Нестерова Тетяна Павлівна, керівник гуртка-методист, майстер сучасного декоративно-прикладного мистецтва, керівник гуртка Донецького обласного еколого-натуралістичного центру

Рецензент:

Шабанов Віктор Іванович, професор кафедри природничо-математичних дисциплін та методики викладання Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат біологічних наук, доцент,

Фідря Олена Євгенівна, директор Комунального закладу культури «Донецький обласний художній музей»

СХВАЛЕНО:

Педагогічною радою

Донецького обласного еколого-натуралістичного центру

Протокол № 1 від 13.03.2024

Пояснювальна записка

Вивчаючи рослинний світ, відкриваючи закони природи, людина не тільки збагачується знаннями, але й виховує в собі почуття любові та бережливого ставлення до природи, розкриває художні здібності, передає композицію життя природи в її динаміці, багатогранності та красі. Такий зв'язок мистецтва та природи відіграє важливу роль в естетичному вихованні і сприяє формуванню гармонійно розвиненої особистості. З давніх часів природа була стимулом творчого натхнення у всіх видах мистецтва, але ні один жанр мистецтва не був так близько пов'язаний зі світом природи, як мистецтво флористики та фітодизайну.

Актуальним для дітей та дорослих є цікаві і популярні техніки роботи з природними матеріалами: «ошибана», «кракле», «мозаїка» з круп і насіння. Новизна задуму полягає у тому, що таким видом діяльності в Україні займаються не велика кількість педагогів. Це і спонукало до створення авторської навчальної програми гуртка «Флористика плюс», яка надає вихованцям можливість розкрити таланти, розвинути творчі здібності, також в процесі занять здійснюється арт-терапевтичний позитивний вплив на емоційний стан дитини. У процесі навчальних занять вдосконалюється дрібна моторика рук, координація та пластика, це сильний стимул загального розвитку дитини.

Мета програми – створення середовища для творчої самореалізації та професійного самовизначення вихованців засобом вивчення креативних, авторських, змішаних технік одного з видів декоративно-прикладної творчості - флористики.

Основні завдання:

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей: пізнавальної, практичної, творчої, соціальної:

- прищеплювати бережливе ставлення до природи, а також усвідомлення необхідності активної природоохоронної діяльності;
- надати знання з історії виникнення європейської та вітчизняної флористики;
- надати загальні знання з основ композиції, екологічного дизайну;
- формувати естетичні потреби вихованців;
- формувати екологічну культуру;
- розвивати техніку і майстерність створення флористичних об'єктів;
- розвивати у дітей творчі здібності; сприяти професійному самовизначенню.

Навчальна програма «Флористика плюс» спрямована на еколого-натуралістичний напрям позашкільної освіти та реалізується в гуртках, творчих об'єднаннях позашкільних навчальних закладів, спрямована на вихованців віком від 7 до 20 років і передбачає три роки навчання:

- 1 рік навчання - початковий рівень – 6 годин на тиждень (216 годин на рік);

- 2 рік навчання - основний рівень – 6 годин на тиждень (216 годин на рік).
- 3 рік навчання – вищий рівень – 6 годин на тиждень (216 годин на рік).

У перший рік навчання початкового рівня вихованці знайомляться з історією флористики, основними термінами, матеріалами та обладнанням, що використовуються у роботі з природними матеріалами, пресованою флористикою, методами збереження природного матеріалу; навчаються основним прийомам виготовлення виробів. Крім того, на заняттях вихованці отримують знання з Історії і культури України, українського декоративно-ужиткового мистецтва, вивчають народні традиції, перспективи розвитку сучасного декоративно-ужиткового мистецтва.

Гурток початкового рівня забезпечує загальний розвиток вихованця, теоретичне та практичне оволодіння ним певними основами творчої та трудової діяльності;

Другий рік навчання основного рівня передбачає: вивчення нових матеріалів та технік. Робота з вторинною сировиною, виготовлення авторських листівок, виготовлення українських народних оберегів та ін. Вихованцям слід надавати можливість проявити свої творчі здібності при вивченні кожної теми. У гуртку основного рівня створюється психолого-педагогічні умови для розвитку творчої особистості, педагог надає учню глибоку теоретичну та практичну підготовку, формує професійні уміння та навички.

До гуртків вищого рівня, третього року навчання, зараховуються учні, знання та вміння яких відповідають вимогам навчальної програми гуртка основного рівня, мають відповідні результати, виявили бажання підвищити рівень знань, своєї майстерності. На цьому етапі вихованці знайомляться та оволодівають технікою виготовлення більш складніших декоративних виробів. На цьому рівні педагог забезпечує поглиблене вивчення професійних знань (флориста; майстра сучасного декоративно-прикладного мистецтва; дизайнера-флориста та ін.).

У своїй роботі педагог застосовує різноманітні методи й методичні прийоми, як традиційні: бесіду, розповідь, коментар, демонстрацію засобів наочного навчання, спостереження, так і інноваційні: порівняльний аналіз, ігровий метод, дискусію, колективну творчу діяльність, а також педагогічні технології: співробітництво, створення ситуації успіху, проектна, колективного творчого виховання.

Форми роботи в гуртку можуть бути різними: практичні заняття, екскурсії в природу; екскурсії до квіткових салонів, краєзнавчих та етнографічних музеїв, тематичних виставок, ботанічних садів; зустрічі з фахівцями-флористами, проведення майстер-класів, творчих виставок та ін.

Формами контролю за результативністю навчання є підсумкові заняття, опитування, захист творчої роботи, участь у конкурсах, майстер-класах,

конференціях, зльотах та зборах, виставках, змаганнях, захист навчального проекту або формування портфоліо.

По закінченні повного курсу навчання гуртківці здають залік та іспити (презентації) і отримують свідоцтво про позашкільну освіту.

Програмою передбачено проведення занять з окремими групами та індивідуально (відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки від 10.12.2008 р. № 1123).

Працюючи за цією програмою керівник гуртка може вносити зміни та доповнення до її змісту.

НАВЧАЛЬНО - ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Перший рік навчання, початковий рівень

№ з/п	Назва розділу	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ.	6	-	6
2.	Матеріали і обладнання флориста. Інструктаж з техніки безпеки.	6	6	12
3.	Основні принципи заготівлі, обробки і збереження природного матеріалу. Технології виготовлення виробів з природного матеріалу.	9	12	21
4.	Солоне тісто, як матеріал для творчості.	9	15	24
5.	Новорічна майстерня. Зимові свята.	9	21	30
6.	Робота з крупами та зернами «екостиль».	9	27	36
7.	Українська народна символіка та «екостиль». Вироби на площі з природного матеріалу.	6	27	33
8.	Подарунки до весняних свят з природного матеріалу.	6	30	36
9.	Виставкова зала. Вироби на виставки та конкурси. Свята у гуртку.		12	12
10.	Підсумки	0	6	6
	Разом	60	156	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (6 год.)

Теоретична частина. Природа як джерело творчого натхнення для людини. Багатство і різноманітність рослинного світу України. Флористика як стародавній вид декоративно-прикладного мистецтва. Рослинні мотиви у народному мистецтві.

2. Матеріали та обладнання флориста. Інструктаж з техніки безпеки (12год.)

Теоретична частина. Набір інструментів для флориста. Призначення та обладнання інструментів. Техніка роботи. Інструктаж з техніки безпеки.

Практична частина. Робота з інструментами та обладнанням. Підготовка декоративного матеріалу до роботи.

3. Технологія заготівлі, обробки і збереження природного матеріалу. Виготовлення виробів з природного матеріалу (21 год.)

Теоретична частина. Види природного матеріалу та його попередня підготовка. Правила заготівлі. Асортимент природного матеріалу для висушування. Знайомство з різними технологіями виготовлення робіт.

Практична частина. Підготовка зібраної продукції. Збереження, просушка, сортування природного матеріалу. Шаблони, схеми, ескізи. Виготовлення робіт з природного матеріалу.

4. Солоне тісто, як матеріал для творчості (24 год.)

Теоретична частина. Історія розвитку техніки «тістопластика». Техніка робіт та матеріали. Рецепти виготовлення посоленого тіста. Правила безпечної праці.

Практична частина. Виготовлення об'ємних виробів (тварин або рослин) з тіста, поробки на площі. Ліплення виробів: равликів, спіральок, хвильок, плетінок, миколайчиків, іграшок - рибок, жайворонків та їх декорування.

5. Новорічна майстерня. Зимові свята (30 год.)

Теоретична частина. Традиції використання рослин у святкуванні Нового року і Різдва Христового в різних країнах світу. Збереження та правильне використання хвойних рослин для виготовлення поробок. Природоохоронні Всеукраїнські та обласні зимові акції («Замість ялинки зимовий букет», «Ялинка» та інші).

Практична частина. Виготовлення виробів до зимових свят. Допоміжні матеріали та інструменти у виготовленні новорічних виробів. Методика і варіанти виготовлення ялинкових іграшок з природних матеріалів. Новорічні та Різдвяні композиції і вироби з використанням природного матеріалу: букет, кошик, віночок, гірлянда, панно тощо.

6. Робота з крупами та зернами в техніці «екостиль» (36 год.)

Теоретична частина. Знайомство з екостилем. Легенди про українські рослини. Сухі плоди, зерна, крупи та їх з'єднання.

Практична частина. Методи кріплення зерен та круп за допомогою голки і клею. Вироби на площі. Особливості копіювання малюнка-шаблону або

власного ескізу на папір. Розбивка малюнка на окремі елементи, нумерація елементів. Визначення напрямку наклеювання природного матеріалу. Заклеювання деталей. З'єднання деталей. Виготовлення площинної аплікації із насіння і кісточок.

7. Українська народна символіка в декоративно-прикладному мистецтві. Вироби на площі з природного матеріалу (33 год.)

Теоретична частина. Історія української народної символіки в декоративно-прикладному мистецтві. Українські народні прикмети. Символіка форми та кольору. Рослинні та зооморфні символи (зображення) їх ритуально-обрядове походження.

Практична частина. Виготовлення шаблонів, ескізів та схем майбутніх виробів. Виготовлення виробів на площі з природного матеріалу. Виготовлення колажів з українською народною символікою з використанням природного матеріалу. Творча самостійна робота.

8. Подарунки до весняних свят з природного матеріалу (36 год.)

Теоретична частина. Історія весняних свят. Жіноче свято. Свято матері. Весняні квіти. Первоцвіт. Великодні свята. Великодня символіка та атрибутика. Травневі свята. Техніка безпеки при роботі з новими інструментами. Техніка виконання робіт.

Практична частина. Аплікація з візерунками. Виготовлення листівок ручної роботи з використанням гербаризованих рослин. Виготовлення святкових сувенірів. Творча робота з виготовлення великодніх панно.

9. Виставкова зала. Вироби на виставки та конкурси (12 год.)

Підготовка робіт до виставок і конкурсів. Оздоблення та прикрашання робіт. Відвідування музеїв та виставок. Свята у гуртку: святкування Дня знань, Дня юного натураліста, Дня вчителя. Вечорниці у гуртку. Різдвяні розваги. Святкування жіночого дня, пасхальних свят, Дня матері, Дня перемоги та ін.

10. Підсумки (6 год.)

Підведення підсумків роботи гуртка. Підготовка та оформлення творчої підсумкової виставки робіт гуртківців.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- визначення терміну «флористика», «екостиль»;
- новорічну, різдвяну та великодню символіку; українську символіку;
- основу роботи з крупами, зерном та плодами;
- правила та техніку безпеки під час роботи.

Вихованці мають вміти:

- підбирати природний матеріал для виробів;
- обробляти та зберігати рослинний матеріал;
- виконувати всі основні види робіт;
- складати та оформляти вироби;

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Другий рік навчання, основний рівень.

№ з/п	Назва розділу	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	6	3	9
2.	Українські народні обереги.	12	27	39
3.	Виготовлення листівок – сувенірів технікою аплікації з природних матеріалів.	6	18	24
4.	Вироби з природного матеріалу до зимових свят.	6	24	30
5.	Колаж. Флористичний колаж.	9	30	39
6.	Друге життя вторинної сировини.	9	21	30
7.	Світ квітів. Рослини в побуті українського народу.	9	21	30
8.	Оформлення готових робіт.		9	9
9.	Підсумки		6	6
	Разом:	57	159	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (9 год.)

Теоретична частина. Бесіди на тему «Флористика у сучасному мистецтві». Знайомство з творчою діяльністю майстрів-флористів.

Практична частина. Екскурсії до художнього та історичного музеїв з метою відвідування виставок майстрів сучасного декоративно-прикладного мистецтва, дизайнерів-флористів.

2. Українські народні обереги (39 год.)

Теоретична частина. Історія виникнення народних оберегів. Їх функцій та значення. Вивчення оберегової символіки та кольорової гами.

Практична частина. Розробка схем майбутніх виробів та підбір матеріалу. Виготовлення хатніх оберегів: лопатка, мішечок, коло, грошовий, ключниця, добробут. Оздоблення робіт. Аналіз творів.

3. Виготовлення листівок – сувенірів технікою аплікації з природних матеріалів (24 год.)

Теоретична частина. Із історії виникнення листівки. Види листівок. Види художньої роботи з папером. Поняття про дизайн. Естетика і культура під час аплікаційних робіт. Правила безпечної праці.

Практична частина: Знайомство з матеріалами. Розробка схем та ескізів. Виготовлення святкових листівок-сувенірів. Виготовлення листівок за власним задумом.

4. Вироби з природного матеріалу до зимових свят (30 год.)

Теоретична частина. Українські народні традиції святкування новорічних та різдвяних свят. Призначення різдвяних прикрас в житті і побуті. Дідух - як різдвяний атрибут в народних традиціях регіонів України. Знайомство з традиційними та новими техніками виконання новорічних та різдвяних виробів.

Практична частина. Виготовлення новорічних та різдвяних сувенірів. Виготовлення новорічних подарунків. Вироби за власним задумом. Естетичне оздоблення прикрас та іграшок. Оформлення виставки новорічних та різдвяних композицій. Екскурсії на виставки новорічних і різдвяних сувенірів.

5. Колаж. Флористичний колаж (39 год.)

Теоретична частина. Флористичний колаж. Стилі колажу. Види колажу. Техніка виготовлення площинного колажу із засушених рослин. Паспарту, фон та його виготовлення. Колористичне коло. Гармонія кольорів.

Практична частина. Створення ескізу. Виготовлення фону. Виготовлення паспарту. Виготовлення площинного колажу. Творча робота.

6. Друге життя вторинної сировини (30 год.)

Теоретична частина. Бесіда на тему «Сміття яке приносить користь та дарує красу». Поняття про екологію. Вплив оточуючого середовища на здоров'я людини. Знайомство з матеріалами. Правила безпечної роботи.

Практична частина. Виготовлення виробів з вторинної сировини (пляшки, пластик, пробки, залишки тканини, пакувальні матеріали, журнали газети та ін.). Змішані техніки. Втілення в життя авторських ідей. Виготовлення колажів, дзеркал, прикрас, вазонів, іграшок, підставок під олівці, подарункових коробок та ін.. Оформлення виробів. Аналіз виготовлених робіт.

7. Світ квітів. Рослини в побуті українського народу (30 год.)

Теоретична частина . Походження мови та символіки квітів. Легенди та вірші про квіти. Різноманітність кольорів та ароматів.

Практична частина. Розроблення ескізів та створення виробів. Підбір елементів виробів відповідно до гармонії кольору. Виготовлення натюрмортів на площі. Зображення квітів на прикрасах інтер'єру. Складання симетричної та асиметричної композиції. Творча робота. Проведення тематичних виставок.

8. Оформлення готових робіт (9 год.)

Практична частина. Фарбування, лакування, оздоблення та оформлення готових виробів.

9. Підсумки (6 год.)

Підведення підсумків роботи за рік. Підготовка і проведення виставок творчих робіт гуртківців. Оформлення приміщення та кабінету.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- визначення терміну «колаж», «аплікація», «дизайн»;
- як виготовляти окремі деталі і з'єднувати їх в готову поробку;
- як гармонійно поєднувати кольори;
народні свята, які святкують на Україні і традиції рідного краю;
- правила безпечної праці під час виготовлення виробів.

Вихованці мають вміти:

- складати ескіз виробів; виготовляти колаж;
- складати українські народні обереги з природного матеріалу.
- працювати з вторинною сировиною;
- створювати різні види квіткового оформлення.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Третій рік навчання, вищий рівень

№ з/п	Назва розділу	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	6	9
2.	Японська школа пресованої флористики – ошибана.	6	15	21
3.	Виготовлення «Саші» - природного ароматизатора.	3	15	18
4.	Різдвяні та новорічні свята. Декоративні вироби своїми руками до свят.	6	24	30
5.	Топіарій як дизайн інтер'єру.	3	27	30
6.	Лялька – берегиня, магичність і декор оселі.	3	21	24
7.	Кракле. Мозаїка нефарбованою яєчною шкаралупою.	9	33	42
8.	Чарівний світ декупажу.	6	21	27
9.	Оформлення готових робіт.		9	9
10.	Підсумки		6	6
	Разом:	39	177	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (9 год.)

Теоретична частина. Знайомство з новими техніками та новими поняттями. Техніка безпеки.

Практична частина Екскурсії до музеїв міста та знайомство з експозиціями, зустрічі з майстрами декоративно-прикладного мистецтва.

2. Японська школа пресованої флористики – ошибана (21 год.)

Теоретична частина. Історія мистецтва ошибани. Знайомство з творчістю майстрів ошибани. Тонкощі роботи з пресованою флористикою та пресованою берестою. Технологія виконання робіт. Техніка безпеки при роботі.

Практична частина. виготовлення виробів в техніці «ошибана». пейзаж в техніці «ошибана». творча самостійна робота учнів.

3. виготовлення «Саші» - природного ароматизатора (18 год.)

Теоретична частина. Історія створення виробу. Види ароматизаторів. Зовнішній вигляд та декор виробу. Ароматна основа. Техніка безпечної праці.

Практична частина: виготовлення саші. Саші-сувенір. Ароматний саші для оселі. виготовлення саші за власним задумом.

4. Різдвяні та новорічні свята. Декоративні вироби своїми руками до свят (30 год.)

Теоретична частина. вивчення зразків та прикладів готових виробів до зимових свят. Знайомство з традиційними елементами різдвяних та новорічних свят. Знайомство з авторськими техніками. Правила безпечної праці.

Практична частина. виготовлення виробів: янголів та зірок, свічників та дзвіночків, різдвяних дерев та Віфлеємської зірки. творча робота. виготовлення виробів на конкурси та виставки.

5. Топіарій, як дизайн інтер'єру (30 год.)

Теоретична частина. сторінки історії. Знайомство з прикладами виробів. Технологія виконання робіт. Відвідування виставок.

Практична частина: виготовлення святкового топіарія. творча робота (кавовий топіарій, різдвяний топіарій, Великодній топіарій, топіарій до дня Валентина).

6. лялька – берегиня, магічність і декор оселі (24 год.)

Теоретична частина. Історія виникнення ляльки - берегині. Види українських ляльок-берегинь, їх значення і символіка. Екскурсія у спеціалізований магазин, знайомство з сучасними виробами. Екскурсія до музею, знайомство з експонатами виставки народних умільців. Розробка і обговорення дизайну майбутніх робіт.

Практична частина: Підбір матеріалу та техніка робіт. Підготовка креслень для ляльки. виготовлення оберегової ляльки. виготовлення шитої авторської ляльки за власним задумом. творча робота. ляльки-зерновушки (крупенічки), лялька - мотанка, лялька-бажальниця, лялька-травниця (Кубушка), лялька-подорожниця, обрядова лялька Купавка, виготовлення ляльки з соломи, ниток та ін.. Виставка творчих робіт.

7. Кракле. Мозаїка нефарбованою яєчною шкаралупою (42 год.)

Теоретична частина. Сторінки історії. Знайомство з прикладами сучасних майстрів. Зберігання і обробка яєчної шкарлупи. Правила роботи при виконанні об'ємних робіт і плоскої аплікації. Технологія виконання робіт в техніці «кракле». Техніка безпеки при виконанні робіт.

Практична частина: Аплікація-мозаїка на плоскій основі. Виготовлення фрески. Творча самостійна робота учнів.

8. Чарівний світ декупажу (27 год.)

Теоретична частина. Із історії виникнення декупажу. Види та стилі декупажу. Знайомство з прикладами виробів. Послідовність роботи, матеріали та інструменти. Заготовки для декупажу.

Практична частина. Виготовлення креативних виробів для оселі своїми руками в техніці «декупаж». Виготовлення корисних речей – виготовлення ключниці, вішалки для прикрас, вази - склянки, дзеркала, скриньки, рамочки для фото та ін.

9. Оформлення готових робіт (9 год.)

Практична частина. Декорування та прикрашання готових виробів. Аналіз виконаних творів. Оформлення кабінету.

10. Підсумки (6 год.)

Підсумки роботи. Участь у конкурсах, виставках, майстер-класах, масових заходах. Участь у фестивалях, благодійних акціях. Робота з партнерами. Персональні виставки гуртківців та творчих об'єднань.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- визначення терміну «ошибана», «кракле», «декупаж», «саші»;
- ознайомитись з авторськими та змішаними техніками;
- вимоги до якості й оздоблення виробів в нових техніках.

Вихованці мають вміти:

- поєднувати різнофактурні матеріали;
- поєднувати природні і штучні матеріали;
- виконувати вироби за власним задумом;
- декорувати готові вироби.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

- 1. Прилади та пристосування:** утюг, клейовий пістолет;
- 2. Обладнання спеціалізоване:** декоративні горщики для квітів, ємкості для практичних робіт, вази (різних форм), декоративні площки;
- 3. Інструменти:** ножиці побутові, плоскогубці, кусачки, шило, пінцет, голки, ножі, молоток, рамки , цвяхи, підставки, кошики;
- 4. Матеріали:** основа (деревно-волокниста плита - двп, фанера) клей, нитки, фарби, стрічка, тканина, фурнітура, дріт, креп-папір, фарби, пір'я, папір, ватман, скоч, декор, свічки, сизаль, живі та штучні квіти, зелень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Програми для гуртків науково-технічної творчості. Природа і фантазія. / За ред. Л.М. Павлової. — К.: ІЗМН, 1996. — 220 с.
2. ФІТОДИЗАЙН. СУХОЦВІТИ (автор Дунаєва О.М.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (лист Міністерства освіти і науки України від 01.06.2013 №1/11-9332).
3. Навчальні програми з позашкільної освіти еколого-натуралістичного на-пряму. «Флористика»: еколого-біологічний профіль [збірник / за загальною редакцією док-тора педагогічних наук В. В. Вербицького].— К.: «НЕНЦ», 2013. — 336 с.
4. Барбарич А.І. Флора і рослинність Полісся Української РСР //Нарис про природу і сільське господарство Українського Полісся. – К., 1995.
5. Бубекіна Г.В., Гославський Т.П. Саморобки з природного матеріалу. - М.,1960.
6. Бондар І. Р. Вироби з природного матеріалу. — Тернопіль–Харків: Видавництво «Ранок», 2010. — 96 с. — (Серія «Шкільний гурток»).
7. Вінер А.В. Матеріали і техніка мозаїчного живопису. - М.:Наука, 1953.
8. Вербицька З. Народні ремесла. – Т.: Ранок», 2009.
9. Воропай О. Звичаї нашого народу. – К.: «Оберіг», 1993.
10. Грегор Лерш. - Основи композиції у флористиці. - Дизайнер BOOKS / FloralDesign Edition, 2013. - 232 с.
11. Диброва А. Поробки з солоного тіста. – Х.: Клуб сімейного дозуга. – 2011.
12. Заверуха Б. В. Квіти дванадцяти місяців. – 2-ге вид., доп. і перероблене. – К.: Урожай, 1986. – 176 с.
13. Заверуха Б. В., Шемшученко Ю. С. та ін. Рослини Червоної книги. – К.: КСХ, 1985.
14. Залотницький Л. Ф. Квіти в легендах і переказах. – К.: Урожай, 1992.
15. Завада М.М. Лісова ентомологія. – К.: КВІЦ, 2007.
16. Захарюк П. Картини з квітів та листя. (Переклад з фран. іздат. Групи «Контент», 2009.
17. Мшанецька Н.В. Флористичне районування території Малого Полісся (Україна). // Наукові записки Тернопільського державного педуніверситету ім. В. Гнатюка. Серія 4. Біологія, 1998. – № 3. – с.18–22.
18. Приходько С. Н. Цілюща флора у вашій кімнаті. – К.: Наукова думка, 1990.
19. Павлюк С.П. Українське народознавство. – Л.: «Фенікс», 2006.
20. Поздній С., Маркова Л., Дубовченко В. Розвиток творчих здібностей школярів за допомогою арт-терапії. Психологічні новини. 2012. № 4. с. 98–103.

21. Риби, земноводні, плазуни і звірі Хмельниччини. Серія: «Фауна Поділля».
22. Сележинський Г. В. Прекрасні супутники наші. – К.: Молодь, 1989.
23. Сопушинський І.М. Внутрішньовидова диференціація клена – явора (*Acer pseudolatanus* L.), бука лісового (*Fagus sylvatica* L.) і ясена звичайного (*Fraxinus excelsior* L.) за декоративністю деревини [рукопис]: дис. на здобуття наук. ступеня доктора с/г наук: 06.03.03 / Сопушинський Іван Миколайович – Львів, 2014. – 402 с.
24. Сорудейкіна. Т. «Малюємо пальчиками!». – К.: КСД, 2016.
25. Черевченко Т.М. Довідник квітникаря-любителя. – К.: Урожай, 1994.
26. НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВЕ МИСТЕЦТВО» І. В. Вержбицька, Л. Ю. Лебідь. «Схвалено науково-методичною комісією з позашкільної освіти науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України» (протокол №3 від 29.12.2015).
27. «Історія Українського мистецтва» в шести томах. – К.: Жовтень», 1968.
28. «Художня культура». Навчальний посібник для вчителів ЗНЗ.
29. Хоменко В. Никитюк Г. Обереги своїми руками. – Х.: «Клуб сімейного дозвілля», 2011.
30. Яровий В.М. Зав'ю вінки на всі свята. – Х.: «Книга вега», 2007.

Електронні ресурси

- <https://otd.dniprorada.gov.ua/mandalo-terapiia-tainstvo-zanurennia-u-svit-svoiei-pidsvidomosti/#:~:text=Мандало-терапія%20є%20однією%20з%20різновидів%20арт-терапії%20С%20поєднуючи,і%20почуття%20в%20даний%20момент.>
- <https://psychologer.com.ua/mandala/>
- <https://psychologer.com.ua/art-terapiia/>
- <https://idei-dekoru.com/2023/06/19/еко-творчість-на-природі-ідеї-для-дітей/>
- <https://pustunchik.ua/ua/treasure/tools/podelki-iz-prirodnyh-materialov/samorobky-z-fruktiv-ta-ovochiv>

СЛОВНИК ФЛОРИСТА

- **Аплікація** - спосіб створення орнаментів або художніх зображень шляхом накладення на папір, тканину та інше різноманітного матеріалу. Це дуже древній вид діяльності. Аплікація може бути виконана з трави, листя, тополиного пуху, насіння, плодів і т.д.
- **Декоративно-ужиткове мистецтво** — один із видів художньої діяльності, твори якого поєднують естетичні та практичні якості. Декоративне означає «прикрашати». Ужиткове ж означає, що речі мають практичний вжиток, а не лише є предметом естетичної насолоди.
- **Декупаж** – декоративна техніка на тканині, склі, дереві (та інших поверхнях), що полягає у вирізуванні візерунків із різних матеріалів та наклеюванні їх на поверхню, що декорується. Декупаж, як техніка декорування, має справу з плоскими поверхнями, в подальшому пошук нових матеріалів декорування позначився на її техніці появленням об'ємного декору.
- **Дизайн** (англ. design) — задум, план, мета, намір, творчий задум, проект і креслення, розрахунок, конструкція, ескіз, малюнок, візерунок, композиція, мистецтво композиції, витвір мистецтва. Це творчий метод, процес і результат художньо-технічного проектування промислових виробів, комплексів і систем, орієнтований на досягнення найповнішої відповідності створюваних об'єктів і середовища загалом потребам людини, як утилітарних, так і естетичних.
- **Екостиль** (грец. eikos – будинок, місцепроживання) – «екологічний» стиль. Екостиль або натюрель виражається тільки за рахунок своєї ідеї, природного початку, природності матеріалів, кольорів, правильності форм. Людина як частина світу і природи, не поспішає відмовлятися від неї, прагне зберегти її, відтворити її на замиській ділянці або квартирі, як в еко стилі. Екостиль – це звернення до природи.
- **Екологія** – (від дав.-гр. οἶκος — середовище, житло і λόγος — вчення, наука) — розділ біології, що вивчає закономірності взаємовідношень організмів з навколишнім середовищем, а також організацію і функціонування надорганізованих систем (популяцій, видів, біоценозів, біосфери). Сучасна екологія — біологічна дисципліна, основою якої є сукупність знань про живі організми на різних рівнях біологічної організації, їх еволюції, просторового розподілу та динаміки біологічних систем у часі.
- **Кракле** (фр.craquele) – різновидність яєчної мозаїки. Створення мозаїки в техніці «кракле» відрізняється від класичної мозаїки доступністю виконання.

- **Кракелюри** – це тріщини, що створюються на поверхні різних матеріалів, чудовий сітчастий малюнок надає виразність мозаїці.
- **Кола́ж** (від фр. *coller* — склеювати) — технічний прийом в образотворчому мистецтві, який ґрунтується на введенні у твір різних за фактурою та кольором предметів: шматків газет, афіш, шпалер тощо.
- **Колористика** - наука про колір, що включає знання про природу кольору, основних, складених і додаткових кольорах, характеристиках кольору, кольірних контрастах, колоритах, кольірної гармонії, кольірної культури і мови кольору.
- **Моза́йка** (фр. *mosaïque*, італ. *mosaico*, від лат. *musivum*, букв. присвячене музам; грец. *μοῦσα* — муза) — зображення чи візерунок, виконані з кольорових каменів, смальти, керамічних плиток, шпону та інших матеріалів.
- **Ошибана** (яп. *押し花*, англ. *oshibana*, пресована флористика) — різновид флористики, виготовлення картин з природних матеріалів — листя, квітів, пуху, кори та ін.
- **Панно́** (фр. *panneau*, від лат. *rannus* — шматок тканини) — частина поверхні стіни, стелі, дверей, обмежена рамкою і заповнена живописом, мозаїкою або скульптурним рельєфом. Сюди можна віднести панно ручної роботи, які зроблені з використанням самих різних матеріалів (морських черепашок, сухоцвітів, круп і зерен, глини, солоного тіста тощо).
- **Саші** – «мішечок, пакетик, сумка». Саші – це подушечка з ароматизаторами, призначена для ароматизації білизни та приміщення. Саші - мішечок зі спеціями і запашними травами та ін.
- **Тістоластика** - мистецтво ліплення з солоного тіста. Тісто - чудовий матеріал для мистецтва, і українці здавна цим користуються.
- **Флористика** – (Від лат. *Flora*), або флористичний дизайн (англ. *Floral design*) - різновид декоративно-прикладного мистецтва і дизайну; створення флористичних робіт (букетів, композицій, панно, колажів) з різноманітних природних матеріалів (квітів, листя, трав, ягід, плодів, горіхів і т. д.), які можуть бути живими, сухими або консервованими.
- **Флорист** - фахівець в області флористики (декорування інтер'єрів за допомогою квіткових композицій). Місцем роботи флориста найчастіше є квітковий салон, студія квітів або квітова майстерня. Також флористи займаються фітодизайном і озелененням приміщень. Крім живих квітів, флорист використовує для створення композицій засушені рослини (квіти, гілки, листя, мох і інший природний матеріал). Професійний флорист крім знань про квіти повинен володіти загальними принципами оформлення інтер'єру, мистецтвом композиції і колористикою.